

ÇAĞDAŞ YAŞAMI DESTEKLEME DERNEĞİ
BEŞİKTAŞ ŞUBESİ
HİZMET İÇİ EĞİTİM SEMİNERLERİ DİZİSİ

29.11.1997/15.00
BEŞİKTAŞ

TOPRAK POLİTİKASI-ARSA SORUNU-KAMU ARAZİLERİNİN KULLANIMI VE KENTLERİMİZ

-BEŞİKTAŞ ÖRNEĞİ-

Doç. Dr. Erol KÖKTÜRK
Harita Mühendisi

1. KONUNUN ÖNEMİ VE KONFERANSIN ÇERÇEVESİ

Öyle bir noktaya geldik ki, kentin içinde sınırlanacak, kaçılacak, kafa dinlenecek yerlerin sayısı azaldı ve azalıyor. **Ciddi bir kuşatma altındayız.** Ve bu kuşatma öyle kolay kırılacak bir kuşatmaya benzemiyor. Bu durum, özellikle büyük kentlerdeki yaşamı zorlaştırıyor, kentten kaçma duygularını kabartıyor. Kentte kalma durumundaysa, kent bizi hızlı biçimde örseliyor, geriyor, yoruyor...

Ve herşey gözümüzün önünde oluyor. Yani göz göre göre köşeye sıkıştırılmışız. **En geniş anlamda kirlenme** durumuyla karşı karşıyayız. Bırakın bizi rahatlatacak yeni seçenekler, olanaklar yaratılmasını, var olanlar bile mirasyedi hovardallığıyla tüketiliyor, çar-çur ediliyor.

Bu tükenişin çok daha trajik boyutlara ulaşması varsayımlarını önemsememek elde değil... Yani bu evrenin 30-35 yıl sonra çölleşebileceğini söyleyen uzmanların seslerine nasıl kayıtsız kalınabilir? Kalınabilir kuşkusuz... Nasıl mı? Değişik nedenleri olabilecek bireysel bencilliğin kudurması sonucu gerçekler göz ardı edilirse...

Ve ediliyor...

Sonuçta **tükenmez** dediğimiz şeyler tükenmeye başlıyor...

Toprak tükenmezdi... Şimdi tükeniyor! Daha doğrusu tüketiliyor! Geri dönüşü olmayan kararlarla... Tarım topraklarına saldırılıyor... Kent toprakları kapışılıyor... Yeşil alanlar komşu özel mülk sahiplerince kapatılıyor... Yatay ve dikey ranttan pay alma duygusu vahşileşiyor...Ormanlar, kamusal alanlar, dağlar-tepeler rant optiğiyle gözleniyor...

Sahiplenme duygusu, egemen olma duygusuyla bütünleşince tehlikeli müdahaleler çıkıyor ortaya... Doğayla dostça geçinme yerine, ona egemen olmaya çalışma çabaları yaygınlaştıkça doğa-insan dengesi bozuluyor. Bencillik dostluğun üzerine çıkınca, taraflardan birisi, yani doğa doğallığını yitirmeye başlıyor...

Bu dengenin bozulmasında yaşam tarzı farklılaşması, toplumsal değerlerdeki farklılaşmalar önemli rol oynamaktadırlar. Giderek daha atomize olan toplumda, yalnızca kendisi için yaşama eğilimi güçlendikçe, insanoğlu kendi soyunun geleceği için taşıması gereken sorumlulukları bir tarafa bırakınca, denge de bozulmaktadır.

Bu durumda, “doğayla kaynaşmaya evet, ama bu benim toprağım üzerinde 20 kat daha keyifli oluyor” biçimindeki bireycilikle, ya da “mikroskobik düzeydeki iyelikten (mülkiyetten)”, “benim çevreme, benim çimenime, benim ağacıma, benim hektarlarıma, benim metreküplerime” doğru yayılan yaşam tarzı anlayışıyla sözü edilen dengeleri kurmak olanaklı değildir.

Buradaki bir diğere önemli nokta da, insanlar doğayla tek-tek ilişki kuruyorlarmış gibi görünseler de, aslında bu ilişki örgütlü, örgütlenmiş bir ilişkidir. Bu nedenle doğada yaratılan yıkım ürkütücü olmuştur. Burada sözü edilen yalnızca fiziki örgütlenme değildir. Fiziki örgütlenme bir sonuçtur. Bunu yaratan düşünsel örgütlülük daha fazla önem kazanmaktadır.

İşte yaşam tarzı farklılaşması derken, bunun bu düzeyde yarattığı ve bakış açılarını belirleyen tehlikeli yabancılaşmadır vurgulanmak istenen. İnsanın çevresine yabancılaşması ise, insanın kendisine, bir toplumsal yaratık olarak özüne yabancılaşmasından soyutlanabilir mi?

Ne olmaktadır bunu sonucu? Üzerinde yaşamımızı sürdürdüğümüz, insansal etkinliklerin çok büyük bölümünün üzerinde gerçekleştiği toprak, keyfi bir biçimde kullanılmaya başlanmakta, sömürülmektedir. Çünkü taş atıp kol ağrıtmadan, yani rantıye gelir yaratmanın en önemli nesnelere birisi topraktır.

Bu rant denilen şey öyle birşeydir ki, günümüzde insanları yöneten ciddi ve tehlikeli bir otoriteye dönüşmüştür. Bu otoritenin gölgesinde artık, **kentteki yaşam paylaşılacak yerde, kentsel topraklar paylaşırılmaktadır**. O nedenle rant olgusu, kentin ekolojisini tehdit eden en büyük olguya dönüşmüştür. Bunun altını özellikle çizmek istiyorum.

Bu olgunun varlığı ve tadına doyumuzluk nedeniyle kentin yaşanacak yer olarak kalitesi her gün düşmekte, kentin estetiği ve kimliği ortadan kalkmaktadır. Kenti kent olmaktan çıkaran bu olgunun temelinde yatan, onu var eden ve besleyen ise, özel iyeliğin sınırsız serbestiler içermesi, yani mutlaklığı anlayışıdır. Edinmek ve giderek bir nalıncı keserine dönüşmek, sonu olmayan bir iştir.

Hemen belirtmeliyim ki, bu nedenle mülkiyetin toplumsal yükümlülükler içeren bir hak olduğunu daha sıkı savunmak gerekmektedir. Bu durumda, konuşmanın çerçevesi içinde sözünü edeceğim bir sürü olumsuzluk ortadan kalkacaktır, sıfırlanacaktır demiyorum, ama aza inecektir.

Tersi durumda toprak kullanımı, kamu topraklarının sağlıklı kentleşmenin emniyet sübapları olarak değerlendirilmesi, kentlerin insancillaşması, yaşanabilir gelecek umutları altındaki zemin kayacaktır.

Sorunun temeli buradadır.

2. KENTLEŞMEMİZ VE ARSA SORUNU

Kentleşmenin aldığı yeni boyutlar çerçevesinde toprak ve arsa konusu güncel bir konu durumuna gelmiştir. Ama toprak ve arsa konusu, arsa üretimi, güncel olduğu kadar stratejik de bir konudur.

Konunun stratejik olmasını belirleyen faktörler kentleşme sürecinin kendisinden gelmektedirler. Kentleşmenin ülkemizdeki karakteristikleri, aşırı göç, plansız gelişmeler, kaçak ve kendiliğinden yapılaşmalar, düzensizlikler, kentsel kimliklerin yok olması, çevre sorunları ve diğere gelişmelerle nitelenebilir...

Ülkemiz normal olmayan bir kentleşme süreci yaşamaktadır. Özellikle 1950 yılından sonra kentsel alanlarda yaşayan nüfus artık %5'lerin üzerinde artmaya başlamıştır. Bu oran 1980-1990 aralığında %15.1'e yükselmiştir. Bu gelişmelerden sonra bugün kentleşmeyi yalnızca rakamlarla değerlendirmek artık yeterli olmamaktadır. Şimdi kentleşme niteliksel olarak değerlendirilme noktasındadır. Bu bağlamda söz konusu olan kentlerde yaşayan nüfusun artması anlamında kentleşme değil, bu nüfusun **kentli değerlerle yaşaması, kentli gibi davranması, yani kentlileşmesidir**.

Sözü edilen olağandışı nüfus artışı, doğal olarak konuta olan istemi yükselmiştir. Ülkemizde 15 yıldan beri söylenen şudur: Yüzyılın sonuna kadar kentsel alanlarda 300.000 hektar yeni alanın kentsel kullanıma açılması gerekmektedir. Yani bu kadar arsa üretimi yapılmalıdır. Eğer bu hedefe adım adım yaklaşılmış olsaydı, önümüzde kalan 5 yıllık süre içinde yalnızca 75.000 hektar yeni alanın arsaya dönüştürülmesi gerekecekti. Ancak geçen yıllarda düzenli ve planlı olarak arsa üretimi yapılmadığından sorun önümüzde daha da büyümüş olarak durmaktadır.

Bu baskılar altında olan kentleşmemiz, bugün son derece sağlıklı gelişmektedir. **Uygarlığın beşiği olan, demokrasinin vatanı olan kentler, ülkemiz koşullarında, sözü edilen sağlıksızlık ve çarpıklık nedeniyle, demokrasimizi zaman zaman tehdit eder duruma gelmişlerdir. Kentleşmemizin düzen altına alınmasıyla demokrasimizin sağlıklı biçimlenmesi birbirine koşut gelişecektir.**

Bugünkü çarpıklığın en önemli nedeni, **toprak politikası konusundaki politikasızlıktır.** Ülke-bölge-kent düzeyinde birbirini eşgüdümleyen, birbirini destekleyen, birbirini bütünleyen, birbiriyle uyumlu bir toprak politikasının olmaması, kentleşmemizin kontrol dışı ve kaçak gelişmesinin temel nedenidir. Çünkü toprak politikası, toprağın, mekan düzenleme anlamında, **optimal kullanılmasıdır.**

Bu anlamda toprak politikasının en önemli ereklere; iyeliğin (mülkiyetin) tabana yayılması yoluyla sosyal adaletin gerçekleştirilmesi, yerel yönetimlerin uygun yerde, uygun zamanda ve uygun ederlerle, düzenli arsa üretmesi, toprak spekülasyonunun minimize edilmesi ve kabul edilebilir limitlerde tutulması, sağlıklı kentleşmeyi sağlamak için kamunun arsa stoku yapması olarak sıralanabilir.

Bu açıdan bakıldığında ülkemizde bunlarla bütünüyle ters bir gelişmenin olduğu gözlenmektedir. Kentlerde kendiliğinden ve yasal olmayan gelişmeler olmakta, kamu arazileri işgal edilmekte, rantlar kentlerimizi oraya-buraya çektişirmekte, ormanlar yapay biçimde temizlenerek açılan yerler orman rejimi dışına çıkarılmakta, kıyılarda inanılmaz bir yağmalama sürmekte, tarım arazileri gelişigüzel yapılaşmaya açılmakta, ortaya çıkan kirli-gürültülü kent ortamlarında insanca sürdürülebilir yaşam olanakları ortadan kalkmaktadır.

Bunlar bir başka politikanın sonuçlarıdır. Bu politikanın temel göstergeleri, gecekondulaşmanın temel nedeni olarak kamunun toprak sahibi olmasının gösterilmesi (bence tamamen tersi, yani **gecekondulaşmanın temel nedeni kamunun topraklarının sahibi olamamasıdır**), hazinenin topraklarına yalnızca mali kaygılarla yaklaşarak bunları tez elden haraç-mezat satılmaya çalışılması, yalnızca siyasi nedenlerle ve oy kaygılarıyla sık sık imar aflarının çıkarılarak işgalcilerin en ucuz biçimde malik olmaları, özel yasalarla (Turizmi Teşvik Yasası, Özelleştirme Yasası v.b.) imar yürütmeliğinin (mevzuatının) delik-deşik edilmesi olarak sıralanabilir.

Ama bu "özel" toprak politikası, olması gereken politika değildir ve bu politikayla genel sorunlar çözülmüş olmamaktadır. Alman kent bilimci Fritz SCHUMACHER'in dediği gibi, **"kentleşme, kentsel toprak politikasıdır"**. Bu anlamda, sağlıksız kentleşmeden söz edilen yerde sağlıksız toprak politikası var demektir.

Toprak politikasının önemli bir uygulama aracı olan arsa düzenlemesi yoluyla arsa üretimi salt konut alanı üretmek olarak algılanmamalıdır. Arsa üretimi, kentsel mekanın yeniden üretimi yoluyla, sağlıklı kentleşmenin gelişiminin denetim altında tutulmasının sağlanmasıdır.

Ama bizde dar anlamıyla arsa üretimi bile düzenli yapılamamaktadır. Dar anlamıyla arsa üretimi, imar planlarının uygulanmasıdır. Ülkemizde nüfusu 10.000'i geçen yerleşme birimlerinde kent planlarının %100'e varan oranlarda yapıldığı biliniyor. Ancak bu planların bütüncül olarak (18. madde benzeri uygulamalar anlamında) uygulanma oranı olasılıkla (çünkü bu konuda rakam yok) %5'ler dolayındadır. Ağırlıklı uygulama, isteme bağlı olarak yapılan parsel ölçeğindeki parçacı uygulamalardır. 1984 sonrası dönemde ise, özellikle büyük kentlerde imar planı uygulamalarının yerine ıslah imar planı uygulamaları geçmiştir. Yani hisseli arazilerde ortaya çıkan, daha doğrusu özel parselasyon planlarına göre biçimlenen yapılaşmayı yasallaştırmak.

Gerçek arsa düzenlemelerinin maliyetinin aslında çok da fazla olmadığı başka hizmetlerle karşılaştırıldığında ortaya çıkmaktadır. Hepimizin gözülediği gibi, yerel yönetimlerde hemşerilere birşeyler gösterme kaygıları ön plana çıkmaktadır. Kaynakların önemli kısmı kentin makyajına harcanmaktadır. **Altyapılardan üst yapılara doğru gelişmesi gereken kentler, bizde tersine üstten alta doğru gelişmektedir.** Bu ise kentleşmenin maliyetini artırmaktadır.

Kentin makyajına gösterilen özenin, arsa üretimine de gösterilmesi gerekir. Çünkü **arsa üretimi bir altyapı yatırımdır.** Ama ne yazık ki, tüm altyapı yatırımları gibi olumlu sonuçları ilk planda göze çarpan bir fiziksel ürün ortaya çıkmamaktadır. Ancak uygulamadan sonraki yapılaşma süreciyle birlikte yararları göze çarpmaktadır. Ama bilinmelidir ki, 1 Km'lik bir bordür düzenlemesine harcanan kaynakla, ciddi plan uygulamaları gerçekleştirilebilir. Kamulaştırmalara harcanan paraların çok azıyla, kamulaştırma ile kazanılan kamusal alanlar kazanıldığı gibi, bölgesel ölçekteki diğer sorunlar da, kamulaştırmadan çok daha kısa sürelerde ve kamulaştırmadan çok daha sancısız biçimde çözülebilir.

Bu gerçeğe ile yalnızca parsel üretilmiş de olmaz, mekanın yeniden üretilmesinin yanısıra, iyeler (malikler) arasında hisselilikten gelen sosyal sorunlar da çözümlenerek, uygar bir hemşeri ilişkileri ortamı yaratılması da sağlanmış olur. Eskimiş kadastro altlıklarının ve tapu kütüklerinin yenilenmesi gibi çok olumlu sonuçlar üretilir.

Ülkemizde en çok tartışılan temel sorunlardan birisi konut sorunudur. Bu sorunun çözümünü zorlaştıran temel faktör ise, özellikle orta gelir gruplarının ödeme güçleriyle orantılı arsa sunumunun yapılamamasıdır. Türkiye’de 11.188.636 hane halkından %25’inin hiç konutu yoktur. Bu oran Ankara-İstanbul ve İzmir’de daha da yüksektir. 1 konuta sahip olanların oranı, ülke genelinde %60’tır. Bu oran ise sayılan 3 kentte Türkiye ortalamasının altında, %45’ler dolayındadır. Buradan konuta, dolayısıyla arsaya olan istemin hem birinci konutlar için hem de ikinci konutlar için sürmekte olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle arsaya olan istemin çeşitlenmesini de önemli bir faktör olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Çeşitlenen arsa istemi karşısında şu da vurgulanmalıdır: Arsa üretimi politikaları, bu çeşitliliğe yanıt vermelidir. Ancak "arsa kimin için üretilmelidir?" sorusunun temel hedefi "orta katmanlar" olarak görülmelidir. Bu toplumsal kategoriye öncelik verilmelidir. Çünkü, ülkemizde üst gelir grupları ile alt gelir gruplarının (gecekondulaşmada özellenebilir) önemli bölümü arsa sorununu kendileri çözmektedirler. Üst gelir gruplarının bir bölümü gelir kategorilerinin kendilerine sağladığı ilişkilerle, alt gelir gruplarının önemli bölümü yasal olmayan yollarla... Yasalara saygılı ve olanakları kısıtlı kesimler ortada kalmaktadırlar. O nedenle çözümlemede bunlar bir önceliğe sahiptirler.

Tam da bu nokta da 1996 yılının Haziran ayında İstanbul’da yapılmış olan bir zirve önem kazanmaktadır. Birleşmiş Milletler **HABITAT** İnsan Yerleşimleri Konferansı’nın ikincisi İstanbul’da toplanmıştır. Bu zirve yüzyılımızın bu büyüklükteki son zirvesiydi.

Bu toplantının esas sahibi olan Birleşmiş Milletler Örgütü’nün 1974 yılında yayımlanan 7 ciltlik kitaplarında şu saptamalar yer almaktadır: "**Toprak üzerindeki mülkiyetten değil, topraktan yararlanmadan söz etmek daha doğru olur**", "**Toprak ülkenin doğal kaynağıdır gerçeği benimsenirse, kamunun mülkiyetinde olacak, bu nedenle satılmayacak, kiraya verilecektir**", "**Toprak da tarımda ya da kentlerde geliştirilebilir, ancak onun aslı hava ve su gibidir**", "**Gelişmekte olan ülkelerde arsa spekülasyonu göstermiştir ki, bundan elde edilen gelirler, spekülörlere tarafından, ulusal ekonomiyi destekleyecek alanlara yatırılmamaktadır**"...

Ülkemizde, ne yazık ki, camı isteyince uluslararası sözleşmelere atılan imzalara sığınan bir siyaset kültürü yerleşti. Ama yukarıda sıralanan görüşler ülkemizdeki arsa politikasının, toprak politikasının kalın çizgileri olamamıştır. Anayasa’nın 35. maddesi 36 yıldır "**toplum yararına mülkiyetten**" söz etmesine karşın bu konuda kaç adım atılmıştır? Bu hüküm 1961 yılından beri, anayasanın değişmeyen ender hükümlerinden birisi olarak, maddeler arasında sessiz-sedasız varlığını sürdürmektedir. Sevgili hocamız Prof. Fehmi YAVUZ 1984 yılında "Toprak: Doğal Kaynak" başlığıyla yazdığı yazısının bir yerinde, "**Hemen tüm geri kalmış ülkelerde toprağa bakış, kasabın kuzuya, koyuna... bakış açısından farksızdır. Bunun kökünden değişmesi, toprağa bir müzisyenin, ressamın, heykeltıraşın kuzuya benzer bir açıdan bakmak, yalnız çıkar bakımından değil, kendimize ve başkalarına saygı yönünden de gereklidir**" diyordu...

Arsa sorunu, toprağa bakışla, onu kullanmaya ve düzenlemeye bakışla doğrudan ilintili bir sorundur. Bu çerçevede yaklaşıldığında artık bir "master plan yapma" noktasında olduğumuz ortaya çıkmaktadır.

3. SOMUTLAMALAR

Ama bunun tam tersi yaklaşımlar sonucu, kentleşmeye konjonktürel siyasi kaygılarla yaklaşılması nedeniyle, 22.06.1948 tarihli ve 5218 sayılı yasadaki bu yana geçen **48 yıl içinde 9 temel yasa ve onları değiştiren 6 yasa** ile birlikte toplam 15 İmar ve Gecekondu Affi Yasası yürürlüğe girmiş. 5-6 yıldan bu yana gündemde olan tartışmalarla 16. yasa yürürlüğe sokulmak istenmiştir, istenmektedir. **Affetmek istemekle, bir türlü affedememe** arasında gidip gelen tartışmaları bugün için de zaman zaman izliyoruz. Siyasal mantık değiştirilmediği sürece de yaşamaya ve izlemeye devam edeceğiz.

Tüm bu süreç içinde kaygılarını sürekli dile getirmiş olan uzman sivil toplum örgütlerinin sesleri ise çoğunluk duvarlarla karşılaşmıştır. Bugün için İstanbul’un 100 milletvekilinin önemli bir bölümünün bu çarpık kentleşmeden destek aldığını, başka bir deyişle seçilme güvencelerini bu sağlıksız kentleşmede bulduklarını vurgulamak ve bunun altını çizmek gerekir.

Kentin yaklaşık %65'inin yasa dışı barınma koşullarında yaşadığını artık herkes bilmektedir. % 65 kaçak yapılaşma oranı, yalnızca kenteleşme açısından değil, aynı zamanda bir sosyal sorundur. İstanbul, bu yapıyla demokrasinin baş düşmanı olan yağma ekonomisinin merkezidir. Bu yağma ekonomisi, demokrasi sürecini tehdit etmektedir. Üzülerek belirtmek gerekir ki, bu konu, tartışma süreçlerine taşınmamaktadır.

Üyesi olduğum TMMOB'nin 13-14 Aralık günleri Ankara'da düzenleyeceği Demokrasi Kurultayı'nın İstanbul ayağındaki toplantılara katılımlar bu açıdan üzücüdür. Kendi uzmanlık ve ilgi alanlarımızdan çarpık demokrasimizin düzelmesine yapacağımız katkılar ne yazık ki arzulanan desteği görememektedir.

Kenteleşmemiz ve toprak politikaları üzerine düşünürken, buralardan yola çıkarak kamunun toprak politikalarını irdelemeye çalışırken, belirginleşen önemli bir nokta var: Af düşünceleri ve niyetleri her zaman olmuş. Hele hele 1984 yılından bu yana hiç gündemden düşmemiş. **Kişiler değişmiş. Ama niyetler değişmemiş.** Bunun altını çizmek istiyorum.

2981 sayılı Yasa'nın af sürecinde bir niteliksel değişimi temsil ettiğini biliyoruz. O güne değinki yasalar, daha çok yataydaki mülkiyet sorununu çözme amacı içinde olmuşlar ağırlıklı olarak. Ama 1984 yılında af, **yataydaki işgalcilik sorununu maliklik biçiminde çözerken**, bununla yetinmemiş ve bunun yanına ek **imar haklarını** da eklemiştir. Zaten olayın bugün daha karmaşıklaşmış ve büyümüş biçimde önümüze gelmesinin temel nedeni budur... İstanbul'un o zamanlardaki nüfusu 5 milyon dolayındadır. Ama biliniyor ki o tarihten sonra İstanbul'daki kenteleşme oranı %15'ler dolayına fırlamıştır. Buna "İstanbul 20 milyon insanı da kaldırır" diyerek çağrı çıkaran dönemin herhangi bir yetkilisi değil, bizzat başbakanıdır. Afla birlikte en az 4 kat olmak üzere imar hakları verileceğinin müjdesini (!) veren de yine dönemin başbakanıdır.

Bu affın etkileri 1990'lara kadar sürmüştür. Bu etkinin 1989'da azaldığını görenler bu kez konuyu yeniden gündeme getirmişlerdir:

1992 yılında dönemin Maliye Bakanı, "gecekondulaşmanın temel nedeni, devletin toprak sahibi olmasıdır" diyordu. 9 Nisan 1993 günü, dönemin ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı, önceki hükümetin Başbakan Yardımcısı, yaptığı açıklamada, Bebek Projesi adı altında bir projeyi gündeme getiriyor ve hazine arazilerinin satışa sunulmasını savunuyordu. Yalnızca İstanbul'daki satışlardan beklenen gelir 21 trilyon lira idi.

Bu niyetlerin epey yol aldığını son yıllarda daha net biçimde görüyoruz.

Bazı şeyleri unutmamak gerekmektedir. Toplumsal belleğimizi canlı tutmak zorundayız. O zaman bu niyetlerin dün değil çok daha önceleri ortaya çıktıklarını görebiliriz.

REFAHYOL döneminde açıklanan 2. Kaynak Paketi içinde gayrimenkul satışlarından beklenen gelir 435 trilyon, gecekondu affından beklenen ise 20 trilyondur.

Dikkat edin gelirden söz ediyorum. Yoksa kamunun elindeki gayrimenkul varlığının kenteleşme amacıyla ve toplumsal çıkarlarla harekete geçirilmiş olmasından değil...

Burada bir karşılaştırma bize somut ipuçları verebilir: 2. Kaynak Paketinde yasal olmayan yollardan ülkeye girmiş altın stoklarının bildirimle bağlanması durumunda, çok daha düşük düzeyde alınacak vergilerle bir gelir yaratılması kalemi de vardır. Bu gelir kaleminin büyüklüğü 80-90 trilyon liradır. Buna Kapalıçarşı esnafının memnun olduğunu o zamanlar basından okumuştuk. Uzmanlar diyor ki, devlet devlet olsa, maliye yeterli biçimde örgütlü olsa bu stokların çok daha yüksek oranlarda vergilendirilmesi söz konusu olacaktı.

Yani ortada yıllardan beri birçok alanda görevini doğru-dürüst yapamayan bir devlet örgütlenmesi var. Kendi mülküne sahip çıkmayan, özel mülkiyete gösterdiği hassasiyeti kendi mülküne göstermeyen bir devlet. Sonra icra organındakiler çıkıp diyor ki, madem ki işgali önleyemedim, hatta özendirdim, bari elden çıkarayım, hem para kazanayım, hem de işgalcilerin desteğini...

Yeni Dünya Düzeni koşullarında, özelleştirmenin ideolojik yanı gizlenerek bir teknik enstrümanmış gibi topluma lanse edildiği koşullarda, af düşüncesi, devletin küçültülmesi siyasasının bir parçası olarak gündeme geliyor... Daha doğrusu getiriliyor. Nedir devletin küçültülmesi niyetlerinin sonuçları?

- KİT'lerin özelleştirilmesi (4046 sayılı Yasa)
- Hazine arazilerinin satışı (4070-4071 Sayılı Ysalar)

- Kamu Lojmanlarının Satışı (Hükümet Kararnamesi)
- Zilyetlik ve Zamanaşımı Hükümleri (Medeni Kanun ve Kadastro Kanunu)
- Ormanların hem elden hem de gözden çıkarılması (6831 sayılı Yasada yapılan 4 Kasım 1995 tarihli değişiklik) v.d..

Bu bütünü ortaya koymadan niyetlerin gerçek yüzünü eksik değerlendirebiliriz. Yani olay yalnızca gariban gecekonducuların bir güvenceye kavuşturulması kamuflajının ötesinde daha tehlikeli bir temele dayanmaktadır. Esas karşı durulması gereken, bu niyetlerdir.

Devletimizi son 17 yıldır yönetenler, kendi mülküne tasfiyeci bir yaklaşımı yeğliyorlar. Ama bilinmektedir ki, diğer boyutlar bir yana, kamunun mülkiyetindeki taşınmazları şu ya da bu biçimde elden çıkararak, yani mülkiyetini sıfırlayarak başarılı kentleşme örneği ortaya koyabilmiş ülke yoktur. Ama bunun tersi çok örnek vardır.

Kamunun kendi mülkiyetini tasfiye sürecine sokmasının sonucunda, adını artık normal sözcüklerle vurgulayamadığımız bir kentleşme süreciyle karşı karşıyayız. “Kaçak”, “hukuk dışı”, “azgın”, “illegal” kentleşme nitelermeleri yapılıyor. Bu süreçte;

- Kentlerimizde yeşil alanlar azalıyor (kişi başına 7 m2 olması gereken alan DPT verilerine göre 2.2 m2, bu değer Zürih’te 60 m2, Stokholm’de 80 m2’dir)
- Ormanlar azalıyor (Yalnızca 1983-1987 yılları arasında Orman Yasası’nda yapılan 5 değişiklik sonucu 2.795.000 dekar orman arazisi orman rejimi dışına çıkarılarak imar rejimi içine sokuluyor; 7. Beş Yıllık Planda ise yılda 250 dönüm alanın orman rejimi dışına çıkarılması hedef olarak konuluyor)
- Tarım arazileri tükeniyor (Türkiye’de 1.5 milyon hektar alan amaç dışı kullanıma açılıyor)
- İçme suyu kaynaklarımız elden çıkıyor (Yalnızca Elmalı-Ömerli havzasında 27 yerleşim biriminde 500.000 insan yaşıyor. Buralardaki işgal alanlarına belediye olma izinleri verilirken nüfus artışı özendirilmiş oluyor)
- Kıyılarımızdaki doğallık kayboluyor (ANAYOL da, REFAHYOL da kıyı kuşağındaki 49 yıllığına kiralanmış 91 alanın kiracılarına satışı için çalışılıyor)
- SİT alanları elden gidiyor

Örnekler çoğaltılabilir. Her bir örnek derinlemesine tartışılması gereken boyutlar içeriyor.

Bunların hepsinin özeti şudur: **İnsana yaraşır, sağlıklı, eşit koşullarda yaşama alanımız hergün daralmaktadır. Özgürlükleri anayasalarda yazmak yetmiyor. Onları kullanmanın altyapıları yok ediliyorsa, buna karşı durmak gerekiyor.**

Burada üzerinde durmak istediğim özel bir örnek var: **SİT alanları...** Neden özellikle ele almak istiyorum? Bugüne kadar ki hiçbir af girişiminde, yasa yapanlar, SİT alanlarını af kapsamına almaya cesaret edememişlerdi...

Son 2981 sayılı yasada da SİT alanları ve Boğazlar, Adalar af kapsamı dışında tutulmuşlardı... Ama REFAHYOL Hükümeti dönemindeki af girişimim en tehlikeli yanlarından birisi bu alanları da af kapsamı içine almaktı... Bunu kendileri söylüyorlardı...

Anayasa, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası (2863), mülkiyet mevzuatımız, Koruma Kurulları ve Yüksek Kurul kararları buna el vermiyordu... Ama, 19.4 1996 günü ANAYOL Hükümeti Kültür Bakanının iptal ettirdiği Yüksel Kurul ilke kararları arasında birisi var ki çok önemli: 43 sayılı İlke Kararı... Nedir iptal edilen hüküm: **SİT alanları içinde imar affi uygulamasının yapılamayacağı...** Bu karar iptal edilmişti...

Yani SİT alanlarını koruyan kararlar, çevreden başlayarak budanmaya başlanmıştı... Bu sürecin nerede duracağı belli değil...

Anayasa’da ve ilgili yasalarda bu alanlarla ilgili cezai hükümler bile tanımlanmışken, buralardaki durumun gözden geçirileceğinin söylenmesi, sözcüğün tam anlamıyla pervasızlığı... Ya mevcut mevzuatın tek tek yok edileceğine ilişkin hazırlıklar vardı, ya da ortada bir aldatmaca, göz boyama vardı.

Affedilmesi düşünülen kaçak yapıların önemli bir bölümünün özellikle doğal SİT, ama bazı yerlerde de arkeolojik SİT (gerçi bu kavramlar da bu hükümetler döneminde terk edildi) alanlarında kalmaktadır.

Yıl 1995... Aylardan Ocak... Zamanın Başbakanı, önceki hükümetin Başbakan Yardımcısı Sait Halim Paşa Yalısı'nda (o da yandı gitti ya...) Dünyada Başka İstanbul Yok başlıklı basın toplantısı yapıyor... Basın Toplantısının 3 ana konusu var: Halkalı Çöplüğü, Kültürel Mirasın Korunması, Boğaziçi ve İçmesuyu Havzalarının Korunması... Boğaziçi ve içme suyu havzalarını korumaya almak istediklerini söyledikten sonra, Boğaziçi'nde daha önceden kaçak olarak inşa edilmiş yapılar için af getirmediklerini kaydederek uygulamak istedikleri modeli şöyle açıklıyor: **imara uygun olarak yapılmış birtakım yapılara yeniden ruhsat verilme imkanı yaratmak ve diğerlerini önlemek...**

Burada bir **dil sürçmesi yok ise felaket var** demektir... İşte bu yaklaşımlar, Boğaziçi gibi bir Doğal SİT alanından başlayarak diğerlerine yayılacak bir affin sinyalleriydi. Ve ne yazık ki şu da bilinmektedir: Buralara ilişkin af söylentileri bile buralardaki talan sürecinin ivmesini artıracaktı!..

Yani gelinen noktada bazı kanıksamalar oluştu: hazine arazileri elden gitti, dağ-taş gitti, ormanlar gitti, kıyıları gitti... Yavaş yavaş bu gidişler kabullenildi... İkinci Dünya Savaşında Alman Rahibin öyküsüne benzer biçimde... Hatta insanlarda “enayilik bizde ki, boş bulduğumuz yere bir konu yapmadık” türü düşünceler gelişmeye başladı... Ama sıranın SİT'lere geleceğini düşünmek bile olası değilken, o da kapıyı zorluyor...

Kültür değerlerimiz, doğal zenginliklerimiz, tarihsel kalıtımız tehdit altındadır... Bunu özellikle vurgulamak isterim... Böylesi bilinç altları yarata yarata, kolay olmasa da bu alanları da birgün işgalcilerine verebilirler.. Buralar onların ne umuruna ki...

Bu uyarıyla birlikte başka birkaç tehlikenin daha altını çizmek istiyorum. Neler olmaktadır imar afları sık sık yinelenince?

- İnsanlarda ciddi boyutlarda ahlaksal çöküntü ve çevreye duyarsızlık gelişmiştir. Rantlar artık baş döndürmeye başlamıştır.
- Göçler nedeniyle toplumsal konumları değişen insanlarda kimlik erozyonları yaşanmaktadır.
- Kent içi adaletsizlik ve eşitsizlik uçurumlar boyutuna varmaktadır. Devlet yasalara saygılı vatandaşları, saygılı olanlar karşısında kayırmakta ve ayırimcılık yapmaktadır.
- Belediyelerde yönetim zaafiyetleri oluşmaya başlamıştır. Birçok belediye için kaçak yapılaşmaya ve kentleşmeye göz yummak, kasesini düzeltmenin bir meşru yoluna dönüşmüştür.
- Daha da tehlikelisi, siyaset arenasında, kaçak yapılaşmaya ve sonuçta affetmeye, oya tahvil etme düşüncesiyle yaklaşmaktadır.
- Gecekondularda otuanların %70'inin kiracı olduğu biline biline çıkarılacak af kimin için af olacaktır?

Bu nedenlerle belki de kentlerin planlı gelişmesi, hazine arazilerinin kamusal amaçlarla ve toplum yararı doğrultusunda ve sağlıklı kentleşme amaçlarıyla değerlendirilmesi, doğal-kültürel-tarihsel kalıtımızın ve değerlerimizin korunması yolunda uzmanlık odalarınca ve örgütlerince, sivil toplum örgütlerince geliştirilen öneriler gündem dışı ve etkisiz öneriler olarak kalmakta ve destek bulmamaktadır...

Bunların da farkındayız... Ama bu bizleri bu konuda öneriler ve uyarılar yapma sorumluluğundan kurtarmaz... O nedenle ısrarla ve inatla bu görevimizi yerine getirmemiz gerekmektedir...

Size şimdi bazı satırlar okumak istiyorum:

Kalkınma Planları ile kentsel gelişme planları arasında görülen planlama kademeleri eksikliği, 3194 sayılı İmar Kanunu'nda da belirginleşen ve çeşitli planlama ve uygulama sürecinde yaşanan çok başlılık... (s. 142)

Kentleşmede ülke düzeyinde yatay ve nüfus büyüklükleri itibariyle dikey denge sağlanamamıştır (s. 142).

Kentsel nüfusun ülke nüfusuna oranının 1995 yılında yüzde 60.9'a yükseldiği tahmin edilmektedir. 1990-1995 döneminde yıllık ortalama olarak yüzde 4.4 oranında gerçekleştiği tahmin edilen kentleşme hızı nedeniyle, kentlerde alt ve üst yapı yatırımları sürekli artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmaktadır (s. 142).

Kentlerde planlama faaliyetine gereken önem ve öncelik verilmemiş, bunun sonucunda kent rantlarının plansız ve yasa dışı yollardan paylaşılması sorunu artmış, büyük kentlerdeki altyapı ve ulaşım sorunları ağırlaşmış ve gecekonduların alanları genişlemiştir. Kentsel arsa üretiminin ihtiyaca cevap verememesi ve bu alandaki rantların yüksekliği kaçak yapılaşmayı sürekli hale getirmiştir. Büyük şehirlerdeki konutların yarısından fazlası gecekondular ve ruhsatsız konuttur (s. 142).

Ülkedeki kentsel arazi kullanım biçimleri, konut dışında, gelişmiş ülke standartlarına göre yetersiz oranlardadır. 1970-1990 döneminde kentlerde konuta yüzde 40, sanayiye yüzde 6.8, yol ve meydanlara yüzde 8.8, yeşil alanlara yüzde 2.2 ve ticarete yüzde 1.1 oranında alan ayrıldığı araştırmalarla saptanmıştır. Kentler, ulaşım, ticaret, rekreasyon ve kamuya açık alanları sınırlı, hemen hemen sadece konut alanlarından oluşan bir görünüm arz etmektedir (s. 143).

Kent rantlarının yüksekliği ve götürülen altyapı hizmetleriyle artan rantlardan kamuya dönüş olmaması, yasal olmayan bir gayrimenkul piyasasının oluşmasına neden olmaktadır (s. 143)

Kentlerde yaşam çevresi ve yaşam kalitesi geliştirilecek ve iyileştirilecektir (s. 149).

Kentleşmede yatay ve dikey dengenin sağlanmasına yönelik olarak sanayileşme, kamu yatırımları ve teşvik politikalarının büyükşehirlere göçü ve sanayi yığılmasını özendirilmemesine dikkat edilecek; göç, metropoller yerine bölge merkezlerine, orta büyüklükteki kentlere ve merkezi nitelikteki diğer yerleşim birimlerine yönlendirilmeye çalışılacaktır. Bu amaçla geliştirilecek kentler, sanayi teşvikleri, altyapı, hizmet ve konut yatırımları ile desteklenecektir (s. 149).

Kentlerde arsa temini, altyapının geliştirilmesi, konut ve altyapı konuları bir bütün olarak ele alınacaktır. Yeni gecekondulaşmalara imkan vermemek için yaratılan rantların kamuya aktarılması sağlanacaktır (s. 149).

Kentlerde tarihi, doğal ve kültürel değere sahip alan ve eserlerin korunması ve yenilenmesine önem ve öncelik verilecek, kent kimliğini oluşturan şehircilik ve mimari tarzlarını koruma ve geliştirme faaliyetleri teşvik edilecektir (s. 150).

Önceden tasarlanmış rant paylaşımını ve yasa dışı davranışları ciddi şekilde teşvik eden ıslah imar planı uygulamalarına son verilmesi amacıyla 2981 ve 3290 sayılı İmar Affı Kanunlarının esasen geçici olup da sonradan süresi uzatılmış bulunan ıslah imar planlarına ilişkin hükümleri kaldırılacaktır (s. 151).

Büyük kentlerin yarısından fazlasını oluşturan gecekonduların yasal konut haline dönüştürülebilmesi ve sağlanan rantın kamuya aktarılabilmesi için kent yenilenmesine imkan tanıyan ve kendi kendini finanse edebilecek düzenlemelerin yapılması, belediyelere arsa sağlanmasının yeniden düzenlenmesi amacıyla 775 sayılı Gecekondular Kanunu'nda gerekli değişiklikler yapılacaktır (s. 152).

Hazineye ait tarım arazileri ile işletilmeyen tarım arazilerinin alım satımını düzenlemek amacıyla bir organizasyon oluşturulacaktır (s. 152)

(Metropollerde)Belediyeler ve mülki idareler arasında yeterli ölçüde eşgüdümün sağlanamaması, gerekli ve etkin denetimin yapılamaması sonucu kamu arazileri işgal edilmiş ve plansız kentleşme meydana gelmiştir (s. 152).

(Metropollerde) başta kamu arazileri kullanılmak üzere altyapısı hazır, planlı arsa üretilecek ve toplu konut uygulamalarıyla konut açığının giderilmesine çalışılacak, bu uygulamayla aynı zamanda kamuya gelir sağlanacaktır (s. 154).

(Metropollerde) hazine arazilerini ve özellikle koruma ve SİT alanları ile orman dışına çıkarılan yerleri işgal eden, üzerine inşaat yapan veya yaptıran, bunlardan menfaat temin edenler için ilgili kanunlarda düzenlemeler yapılarak, caydırıcı nitelikte cezai hükümler getirilecektir (s. 154).

.....
.....

Bunlar Parlamentonun kabul ettiği ve onayladığı 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan alıntılar... Bunlara katılmamak elde değil...

Öte yandan HABITAT II'de kabul edilen İstanbul Deklerasyonu'nda, Küresel Eylem Planı'nda, Sivil Toplum Kuruluşları Bildirgesi'nde kabul edilen kararlar var...

HABITAT II'nin ana fikri olan sivil toplum kuruluşlarının da katılımıyla sürdürülebilir insan yerleşimleri kararları var....

Sahi bunlar niye kabul ediliyor? Neden bunların altına imza atılıyor? Neden daha sonra olaylar tam tersi yönde geliyor? Neden?

Onca paneller yapıyoruz... Meslektaşlarımızla çalışıyor, öneriler geliştiriyoruz... Kararlar alınıyor... Davalar açılıyor, davalar kazanılıyor...

Sonra olaylar yine bildik biçimde geliyor... Neden?

Ülkemizdeki bir zaafiyetin altını çizmemiz gerekiyor: Siyasiler ve yönetenler katındaki **söylem ve eylem çelişkisi**...

Bu katmanlarda **niyetlerin söylenenler kadar samimi olmadığını** vurgulamamız gerekmektedir.

Yapılması gereken, **kentsel alanların bir an önce siyaset kurumunun propaganda ve çıkar alanı olmaktan kurtarılmasıdır**. Bunun için de söylem ve eylem samimiyeti kurulmalıdır.

Ülkedeki temsil krizi katılımçılıkla düzeltilebilir. Aritmetiksel hesaplara dayalı bir siyaset yapılanmasının, sayılara dayalı bir rahatlık içinde pervasızca ve kafasının estiği gibi davranma rahatlığı olmamalıdır. Uzmanlıklara daha fazla önem veren bir katılım süreci örgütlenmek zorundadır.

→ Bu olmayacaksa, neden HABITAT II belgeleri altına imza atılmış, daha doğrusu neden HABITAT II'ye ev sahipliği yapılmıştır?

→ Bu anlamda, niyetli olanları, af konusundaki girişimlerinden vaz geçmeye, toprağın toplum yararı doğrultusunda kullanımıyla ilgili yeni hukuksal güvenceler yaratmaya çağırmalıyız.

→ Bir an önce, tüm siyasi partileri bağlayacak bir Kentleşme ve Toprak Kullanımı Belgesini hazırlamak için katılım süreci örgütlemeye çağırmalıyız...

→ Siyasileri, kentsel alanlarımızı kendi öznel niyetlerinin laboratuvarı, daha doğrusu yaz-boz tahtası olarak kullanmaktan vaz geçmeye çağırmalıyız...

→ Sorun erdemli bir siyasal yapılanma, dürüst önderlikler, sağduyulu ve bilime dayalı yöneticilik, katılımçılığa dolayısıyla uzmanlığa önem veren bir yeniden yapılanmadan geçmek zorundadır...

→ Bu anlamlarda 1999 yılında yapılacak yerel yönetim seçimleri önemlidir. Bu seçimlere giderken de bu tür toplantılarda yaratılacak ortak iradeler önem kazanmaktadır.

→ Bu iradelerin oluşumunda dayanak noktası "toplum yararı" ilkesi olmak zorundadır. Bugünkü kamu yapılanması içinde kamu yararı ile her zaman örtüşmeyen toplum yararını temel alan siyasaların ısrarla ve inatla savunulması gerekmektedir.

4. İSTANBUL VE BEŞİKTAŞ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

4.1. İstanbul

İstanbul, ülke sanayi kuruluşlarının %40'ını sınırları içinde barındıran, ülkedeki toplam vergi gelirlerinin %40'ının toplandığı, kapladığı alan ve nüfus bakımından Avrupa'nın hem en büyük kenti olan, nüfusu açısından da 32 Avrupa ülkesinden daha büyük bir kent, 2600 yıllık geçmişe sahip bir dünya kenti, artık bir megapol durumundadır.

İstanbul'un nüfus artışını kentin nüfus yapısıyla ve doğal artış hızı ile açıklamak olanaksızdır. Bunu ülke ve bölge içindeki göçler ve nüfus hareketleri çerçevesinde açıklamak gerekmektedir.

Ülkede km²'ye 66 kişi, Marmara Bölgesinde 168 kişi düşerken, 5712 km² yüzölçümü olan İstanbul'da 1900 kişinin düşmesi, kentin bölge ve ülke içindeki önemini ortaya koyan bir ölçüdür.

1960'lı yılların sonlarına değin ölçeği ve kent imajı ile **su kenti** olma özelliğini sürdüren, 1970'lerden bu yana hızlı ve plansız kentleşme sonucu coğrafi ve doğal özellikleri göz ardı eden bir sürecin yaşanmasıyla her yöne yayılan İstanbul, artık bu özelliğini yitirerek **kara kenti** niteliğine bürünmektedir. Nüfus dağılımında eski merkez alanları payının %47.4'ten %13.3'e düşmesi ise, kentin çevre alanlara yayılmasının en önemli göstergesidir. Bu gösterge aynı zamanda %50-55 dolayındaki gecekondulaşma oranı ile İstanbul'un ciddi bir köyleşme tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu ortaya koymaktadır.

İstanbul bugün gecekondularıyla, işportacılarıyla, dolmuşlarıyla gerçek kimliği örtülen, değerleri betonlar arasında sıkışıp kalan bir hüznler kentine dönüşürken, onun Dünyada toprakları iki kıtaya yayılan tek kent olduğu ve bunun kente önemli bir kimlik kazandırdığı çoğu kez unutulmaktadır.

Eğer hiç göç olmasaydı, İstanbul'un nüfusu bugünlerde 2.5 milyona yaklaşmış olacaktı. Göç biçiminde altyapıdan gelen bu baskı üstyapıdan gelen baskıyla birleşince, ortaya çıkan kaos, İstanbul'un Bizans ve Osmanlı uygarlıklarının oluşturduğu kimliğini tehdit eder duruma gelmiştir.

Sermaye grupları yönetenlerden aldıkları haklarla, göç edenlerin çoğu çaresizlikleriyle bütünleşen örgütlenmelerden aldıkları cesaretle kentin doğasına, kültürüne, coğrafyasına; özetle **kimliğine müdahale etmişler**, ve İstanbul'u bir paylaşma arenasına döndürmüşlerdir.

Boğaz, Adalar, ormanlar, kıyılar bir yandan; dağlar-tepeler bir başka yandan saldırıya uğrayınca, bu saldırının marjinal ekonomik uzantıları yollara kadar yayılmıştır. Son 15 yılda rantıye eğilimlerin kabarması kimlik bunalımının temel nedeni olunca, bu sürecin dışında kalan gerçek kentlilerin çabaları iyi niyet duvarlarına takılıp kalmıştır.

Bu öyle bir ballı lokmadır ki, bu nedenle üretmeden kazanmanın tadına varanların sayısı hızla artmaktadır. İstanbul kolay kazanılan paranın kolayca tüketildiği bir kente dönüşünce, kent içi dengeler altüst olmuştur. Sonuçta toplumsal değer yargılarından hızlı bir uzaklaşma başlamıştır. İnsanlar değişmemekte, başkalaşmaktadır. Yabancılaşma hızı yükselmektedir. İşte bu, ciddi bir kişilik erozyonunu yanı sıra getirecektir.

İşte bu nedenlerle kentte dönüşüm yaratan temel faktörler ortaya konmadan, ortaya çıkan kimlik bunalımı ve karmaşası doğru tanılanmadan, İstanbul için doğru politikaların oluşturulamayacağı bir gerçektir. Çözüm çabalarının, bu kenti, kentteki başkalaşmanın nedenlerini, bunları yaratan siyasi aktörleri tanıma noktasında yoğunlaşması gerekmektedir.

4.2. Beşiktaş

Beşiktaş İlçesi, İstanbul'un büyük oranda kentli özellikler gösteren çok az ilçesinden biridir. İlçenin temel özellikleri olarak şu saptamalar yapılabilir:

4.2. 1. Beşiktaş İstanbul metropoliten alan sınırları içinde 192.000 dolayında nüfusu (1990 Sayımı), 154.095 seçmeni ile, 18 km²'lik alan olarak küçük, km²'ye 10.678 ile nüfus yoğunluğu çok fazla (İstanbul'da bu yoğunluk km²'ye yaklaşık 1900 kişidir) bir ilçedir.

4.2. 2. Coğrafi konum olarak Boğaziçi alanının Rumeli yakasındaki başlama noktasındadır. Sarıyer, Kağıthane, Şişli ve Beyoğlu İlçeleri ile sınırı vardır. Topoğrafik olarak engebeli bir yapıya sahiptir.

4.2. 3. Bizans döneminde, asıl kentten kopuk olması nedeniyle, dinsel kurumların yerleştiği bir yerdi... İlçe 17. yüzyılda kaptan-ı deryaların buraya yerleşmesiyle gelişmeye başlamıştır. Çevrede yeni camiler ve çeşmeler yapılmış,

vadi ağzlarında köyler ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu deniz yolu ulaşımı canlanmış; önceleri yalnızca Üsküdar'a çalışan kayıklar, hem Beşiktaş'a hem de Boğaz'ın öteki yerleşmelerine hizmet vermeye başlamıştır. 19. yüzyılın ilk yarısında Maçka Kışlası çevresinde yeni yerleşmeler gelişmiştir. Dolmabahçe (1853), Çırağan (1874) ve Yıldız saraylarının yapımı ile Dolmabahçe ve çevresi yeni yönetim merkezi durumuna gelmiştir.

Bugün de tarihi ve kültürel yapıların yoğun olduğu bir yerleşme durumundadır.

4.2. 4. İlçede bugün gününbirlik ticaret merkezleri yoğundur ve giderek çoğalmaktadır. Ayrıca ilçe son yıllarda istihdam-yoğun ticaret ve iş merkezlerinin baskısı altına girmiştir. Sanayi ise birkaç üretim yerinin dışında yoktur.

4.2. 5. İlçe eskiden orta-durumlu insanların oturduğu bir yerleşme iken, İstanbul metropoliten alanı içindeki merkezi durumu nedeniyle bu özelliğini yitirmiştir. Hem konut ederlerinin hem de kiralarn yüksekliği bunun temel nedenidir.

4.2. 6. İlçede eskiden kıyı şeridinde yoğunlaşan eğlence yerleri, son yıllarda yeni merkezlerin yapılması sonucu üst semtlere de yayılmıştır.

4.2. 7. İlçede gecekondulaşma oranı azdır ve var olan 1000 dolayında gecekondudan önemli bölümünün yer aldığı Kuruçeşme ve Karanfilköy (Akatlar) gibi mahallelerdekilere mevzuat nedeniyle bir yasal çözüm getirme olanağı yoktur.

4.2. 8. İlçe hem ilçe içi yoğunluk hem de ilçeler arası bir transit merkez olması nedeniyle yoğun trafik ve otopark sorunuyla karşı karşıyadır.

4.2. 9. İlçe imar açısından yerleşme-yoğun bir yapıya sahiptir. Yeni yerleşime olanak verecek alanları son derece sınırlıdır. Belki de bu, ilçede imara aykırı bir yapılaşma baskısı yaratmaktadır.

4.2.10. İlçede çok zengin bir sosyolojik yapı göze çarpmaktadır. Çok az da olsa gecekondululardan, gelir düzeyi yüksek kesimlere; sanatçılardan, memur ve çalışan kesimlere kadar oldukça zengin bir insan yapısı vardır.

4.2.11. Bu insan yapısı çok hareketli bir yapı sergilememektedir. Yani Beşiktaş'ta nüfus ve insan sirkülasyonu yüksek değildir.

4.2.12. Zaman içinde gözleendiğinde, 11. sıradaki nedenin de yoğun etkisiyle ciddi siyasi tercih kaymaları oluşmamaktadır.

4.2.13. Beşiktaş ilçesi bugünkü yapısıyla, İstanbul'daki Bakırköy ve Kadıköy ilçeleri ile benzeşmekte ve kentli ilçe olarak öne çıkmaktadır.

4.2.14. Öte yandan Beşiktaş ilçe sınırları içinde ya da hemen sınırında var olan üniversiteler gözönünde tutulduğunda, ilçe ciddi bir gençlik hareketliliği yaşamaktadır.

4.2.15. Beşiktaş'da kıyıda yararlanma konusunda ise var olan yapılaşmalar nedeniyle olanakların yeterli olmadığı ise bir gerçektir.

Bu değerlendirmelerin yanısıra, Beşiktaş ilçesi açısından 5 genel ve 3 yerel seçimin sonuçları üzerinden bir değerlendirme yapmak yararlı olabilir:

Genel seçimler katılan partiler açısından gözleendiğinde şöyle bir tablo oluşmaktadır:

	GEÇERLİ OY	AP (%)	CHP (%)	CGP (%)	DP (%)	MSP (%)	MHP (%)	TBP (%)	TİP (%)
5 Haziran 1977	83.884	26.6	65.1	1.1	0.8	3.3	1.0	0.8	0.4

	GEÇERLİ OY	ANAP (%)	HP (%)	MDP (%)
--	---------------	-------------	-----------	------------

6 Kasım 1983	98.807	51.5	24.9	23.6
--------------	--------	------	------	------

	GEÇERLİ OY	ANAP (%)	SHP (CHP) (%)	DYP (%)	DSP (%)	RP (%)	MÇP (MHP) (%)	SP (%)	HADEP (%)
29 Kasım 1991	117.577	46.8	34.0	9.4	5.9	3.0	0.7	-	-
24 Ekim 1991		35.8	22.7	21.9	12.2	6.9	-	0.4	-
25 Aralık 1995		30.5	12.4	24.6	18.1	8.5	2.0	-	2.5

3 yerel seçimin sonuçlarına Beşiktaş ölçeğinde bakıldığında (İl Genel Meclisi sonuçları açısından) oyların dağılımı şöyledir:

	GEÇERLİ OY	ANAP (%)	HP (%)	MDP (%)	DYP (%)	RP (%)	SODEP (%)
1984	93.913	59.1	6.0	4.0	3.3	2.2	25.

	GEÇERLİ OY	ANAP (%)	SHP (CHP) (%)	DYP (%)	DSP (%)	RP (%)	MÇP (MHP) (%)
26 Mart 1989	87.627	29.0	46.9	11.8	7.2	4.1	0.7
27 Mart 1994	1125.923	29.6	25.5	20.5	12.6	8.8	1.7

Tam bir soyutlama ile yapılacak gruplandırmada partilere verilen oyların aritmetik toplamaları oluşturulursa, Beşiktaş'ta yıllar içinde alınan oy miktarı-oranı ve seçime katılmama oranı şöyledir:

	Sol Partiler (%)	Liberal Partiler (%)	Milliyetçi ve Dinci Partiler (%)	Oy Kullanmayanlar (%)
1977	66.3	28.5	4.3	24.7
1983	24.9	(51.5) +	(23.6)	9.7
1984	31.4	62.4	4.2	15.9
1987	40.0	56.2	3.9	14.3
1989	54.1	40.8	5.1	38.5
1991	35.3	57.7	6.9	28.2
1994	38.4	50.5	11.1	10.9
1995	33.2	56.0	10.8	17.3

Bu tablolar incelenirken 1983 seçimlerinin özel koşulları göz önünde tutulmalıdır.

Beşiktaş'ın Nüfus Gelişimi

1975	174.931
1980	188.117
1985	204.911
1990	192.210

1975-1990 aralığında nüfus artış oranı yıllık % 0.7'dir. Türkiye ortalaması % 2.5... Yani Beşiktaş'ta nüfus çok artmamakta ve çok fazla hareket etmemektedir...

22 mahallesi bulunan Beşiktaş'ta 9455 işyerinin ve 11.957 binanın olduğunu, bunların büyük dağılımlarını göz önüne almak gerekmektedir.

Yine ilçemizde 305 adet derneğin olduğunu da bilerek siyasetimizi temellendirme gereği ortaya çıkmaktadır.

5. BAZI SAPTAMALAR

Tüm bu söylenenlerden sonra birkaç saptama yapmak yararlı olabilir:

- 5.1.** Beşiktaş, kentleşme anlamında oturmuş bir yapıya sahiptir.
- 5.2.** Arsa ve kullanılabilir toprak kaynakları konusunda çok kıt olanaklara sahiptir.
- 5.3.** Kamu arazileri açısından da bir kıtlık durumu söz konusudur.
- 5.4.** İlçe kentli değerleri ağır basan bir ilçedir.
- 5.5.** Nüfus fazla hareketli değildir.
- 5.6.** Sol ve liberal sağ oylarda bir stabilizasyondan söz edilebilir.
- 5.7.** Genel ortalama olarak %15-20 arasında değişen bir seçime katılamama eğilimi vardır.
- 5.8.** İlçe kent içindeki konumlanışı açısından diğer ilçeleri ekileyecek özelliklere ve çekim faktörlerine sahiptir.
- 5.9.** Kültürel unsurların öne çıkarılmasını gerektirecek yetersizlikler söz konusudur.

6. SONUÇ

Tüm bunların sonucu olarak da ilçemiz, sivil toplumcu hareketlerin daha aktif olmalarını gerektiren bir durumla karşı karşıyadır.

Önümüzdeki dönemdeki 2 önemli olay, bu saptamayı desteklemektedir: Bunlardan birincisi, eğer koşullar anormal gelişmezse 1999 yılında yapılacak yerel seçimler, ikincisi de sokaklara konulmuş bazı elektronik tabelalarda saniye saniye yaklaştığımızı gördüğümüzü yüzyıl dönüşümü anı, yani 21 yüzyıl olayıdır.

Bugün ÇYDD Beşiktaş Şubasının başlattığı bu seminerler dizisini bu anlamda çokça önemsedığimi bir kez daha vurgulamak isterim. Geleceğe yönelik umutlarımın pekişmesini sağlayan bu seminerlerin hem ülkemiz, hem yaşadığımız kent hem de oturduğumuz ilçe açısından önemli etkiler yaratacağına inanıyorum.

Bazılarının kendileri adına sahiplenmeye çalıştıkları kentlerimize, toplumcu bir müdahale ve topluca sahip çıkma iradesinin oluşmasına önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum.